

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (üheksas koda)

25. aprill 2024*

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused
tarbijalepingutes – Hüpoteeklaenuleping – Lepingutingimus, mis näeb ette lepinguliste kulude
tasumise tarbija poolt – Jõustunud kohtuotsus, millega tuvastatakse selle lepingutingimuse
ebaõiglus ja see tingimus tühistatakse – Ebaõiglase lepingutingimuse alusel tasutud summade
tagastamise nõue – Aegumistähtaja algus

Kohtuasjas C-484/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Juzgado de Primera Instancia nº 20 de Barcelona (Barcelona
esimese astme kohus nr 20, Hispaania) 22. juuli 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus,
mis saabus Euroopa Kohtusse 6. augustil 2021, menetluses

F C C,

M A B

versus

Caixabank SA, varem Bankia SA,

EUROOPA KOHUS (üheksas koda),

koosseisus: koja president O. Spineanu-Matei, kohtunikud S. Rodin (ettekandja) ja L. S. Rossi,

kohtujurist: A. M. Collins,

kohtusekretär: ametnik L. Carrasco Marco,

arvestades kirjalikku menetlust ja 19. oktoobri 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- F C C ja M A B, esindajad: *abogados* I. Fernández Grañeda, F. Gómez Hidalgo Terán ja J. Zaera Herrera,
- Caixabank SA, esindajad: *abogados* J. Gutiérrez de Cabiedes Hidalgo de Caviedes, J. Rodríguez Cárcamo ja E. Valencia Ortega,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

- Hispaania valitsus, esindajad: A. Ballesteros Panizo ja A. Pérez-Zurita Gutiérrez,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* G. Rocchitta,
- Euroopa Komisjon, esindajad: J. Baquero Cruz ja N. Ruiz García,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud kahe tarbija, F C C ja M A B, ning krediidasutuse Caixabank SA, varem Bankia SA, vahelises kohtuvaidluses seoses nõudega tagastada summad, mis tasuti lepingutingimuse alusel, mille ebaõiglus on jõustunud kohtuotsusega tuvastatud.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 näeb ette:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglaste tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [riigisisestes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“
[täpsustatud sõnastus]

- 4 Direktiivi artikli 7 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

Hispaania õigus

- 5 30. detsembri 2002. aasta seaduse 29/2002 (Kataloonia tsiviilseadustiku esimene seadus) (Ley 29/2002, primera Ley del Código Civil de Cataluña; BOE nr 32, 6.2.2003; edaspidi „Kataloonia tsiviilseadustik“) artiklis 121-20 on ette nähtud:

„Mis tahes tüüpi nõuded aeguvad kümne aasta jooksul, välja arvatud juhul, kui isik on õiguse omandanud varem, kasutamise käigus, või kui käesolevas seadustikus või eriseadustes on sätestatud teisiti.“

6 Kataloonia tsiviilseadustiku artikli 121-23 lõikes 1 on sätestatud:

„Aegumistähtaeg hakkab kulgema hetkest, kui nõudeõigusega isik saab pärast nõude tekkimist ja sissenõutavaks muutumist teada või võib mõistlikult olla teadlik asjaoludest, mis annavad alust nõuet esitada, ja isikust, kelle vastu saab nõuet esitada.“

7 Selle seadustiku artiklis 121-11 on märgitud:

„Aegumistähtaja katkemise alused on:

- a) kohtusse hagi esitamine, isegi kui see jäetakse menetlusnormi rikkumise tõttu rahuldamata;
- b) nõude suhtes vahekohtumenetluse algatamine või kohtusse vandekohtunike kindlaksmääramise avalduse esitamine;
- c) nõude esitamine kohtuväliselt;
- d) nõude tunnustamine või loobumine õigusest nõuda aegumise kohaldamist sellise isiku poolt, kelle vastu saab aegumistähtaja jooksul nõudele tugineda.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 8 Põhikohtuasja pooled sõlmisid 2007. aastal hüpoteeklaenulepingu. Kuna Juzgado de Primera Instancia n° 50 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 50, Hispaania) tühistas 2. mai 2019. aasta kohtuotsusega selle lepingu tingimuse, mis kohustas põhikohtuasja hagejaid tasuma kõik hüpoteegi seadmisega seotud kulud (edaspidi „kulused käsitlev tingimus“), tagastati põhikohtuasja hagejatele notaritasudena makstud summad.
- 9 Põhikohtuasja hagejad esitasid 23. veebruaril 2021 eelotsusetaotluse esitanud kohtule Juzgado de Primera Instancia n° 20 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 20, Hispaania) hagi, milles nõudsid registreerimisloivusid ja halduskulusid puudutava tingimuse alusel tasutud kulude tagastamist summas 295,36 eurot.
- 10 Caixabank väidab eelotsusetaotluse esitanud kohtus, et põhikohtuasja hagejate nõue on aegunud. Caixabank väidab, et aegumistähtaeg, mis vastavalt Kataloonia tsiviilseadustikule on kümme aastat, hakkas kulgema alates hüpoteegi seadmisest 2007. aastal, kui tasuti summa, mille tagastamine on põhikohtuasja ese.
- 11 Põhikohtuasja hagejad väidavad, et 22. aprilli 2021. aasta kohtuotsusest Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313) tulenevate juhiste kohaselt hakkas aegumistähtaeg kulgema alles hetkest, mil Juzgado de Primera Instancia n° 50 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 50) tuvastas kulude käsitleva tingimuse tühisuse. Hagejad lisavad, et 10. juuni 2021. aasta kohtuotsuses BNP Paribas Personal Finance (C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470) otsustas Euroopa Kohus, et aegumistähtaeg ei saa hakata kulgema lepingu sõlmimise hetkest.
- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tekib küsimus selle kohta, millal loetakse, et tarbija on teadlik faktilistest asjaoludest, mis on tühistatud lepingutingimuse alusel tasutud summade tagasimaksmise nõude aluseks. Tema sõnul ei ole mingit kahtlust, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 ja seega ka liidu õiguse tõhususe põhimõte oleksid täidetud, kui aegumistähtaja algusena määrataks kindlaks kulused käsitleva tingimuse tühisuse tuvastamise

aeg. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates võib see aga ka olla, mis on vaieldavam, kas kuupäev, mil asjaomane tarbija tasus need summad, või kuupäev, mil Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) tegi otsuse, millega tunnistas ebaõiglaseks tüüptingimuse, mille ulatus on samaväärne kõnealuse kulusid käsitleva tingimuse omaga.

- 13 Lõpuks leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui aegumistähtaja algus hakkaks kulgema kulude tasumise ajal, oleks sellisel juhul nõue aegunud ja tarbijatel ei oleks võimalik alusetult makstud summasid tagasi saada. Seevastu juhul, kui aegumistähtaja algus hakkab kulgema eespool viidatud Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) kohtuotsuse kuupäevast, st 23. detsembrist 2015, või kuupäevast, mil kohtulahendiga tuvastati kõnealuse kulusid käsitleva tingimuse tühisus, käesoleval juhul 2. mail 2019, ei oleks kümneaastane aegumistähtaeg veel lõppenud ja neil oleks võimalik tekitatud kahju hüvitamist nõuda.
- 14 Neil asjaoludel otsustas Juzgado de Primera Instancia n° 20 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 20) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [Euroopa Liidu põhiõiguste harta] artikliga 38, liidu õiguse tõhususe põhimõttega ning [direktiivi 93/13] artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on kooskõlas, et niisuguse ebaõiglase lepingutingimuse nagu kulusid käsitleva tingimuse alusel tasutud summade tagasimaksmise nõude aegumistähtaeg hakkab kulgema enne seda, kui selle tingimuse ebaõiglusest tulenev tühisus on tuvastatud?
2. Kas [Euroopa Liidu põhiõiguste harta] artikliga 38, liidu õiguse tõhususe põhimõttega ning [direktiivi 93/13] artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on kooskõlas see, et ebaõiglase lepingutingimuse aegumistähtaja algus on kuupäev, mil kohus nagu Tribunal Supremo (kõrgeim kohus), kellel on pädevus kujundada kohtupraktikat, tuvastab, et teatav lepingutingimus on ebaõiglane olenemata sellest, kas konkreetne tarbija on sellest kohtuotsusest teadlik või mitte?
3. Kas [Euroopa Liidu põhiõiguste harta] artikliga 38 ning liidu õiguse tõhususe põhimõttega ning [direktiivi 93/13] artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on kooskõlas see, et pikaajalises lepingus nähakse ette, et hüpoteegi seadmise [ebaõiglase lepingutingimusega ette nähtud] kulude tagastamise nõude aegumistähtaeg algab kulude tasumise hetkest, arvestades, et ebaõiglase lepingutingimuse õigusmõju on selleks ajaks ammendunud ega ole ohtu, et seda lepingutingimust kohaldatakse uuesti?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 15 Kõigepealt tuleb meelde tuletada, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et ebaõiglaseks tunnistatud lepingutingimust tuleb üldjuhul käsitada nii, et seda ei ole kunagi olemas olnud, mistõttu sellel ei saa olla tagajärgi tarbijale. Seetõttu peab niisuguse lepingutingimuse ebaõigluse kohtulik tuvastamine tarbija jaoks üldjuhul tagajärjena kaasa tooma selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles ta oleks olnud selle lepingutingimuse puudumisel (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 61, ning 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Bank M. (lepingu tühistamise tagajärjed), C-520/21, EU:C:2023:478, punkt 57).

- 16 Sellest tuleneb, et liikmesriigi kohtu kohustusega jätta kohaldamata ebaõiglane lepingutingimus, mis näeb ette teatavate summade alusetu maksmise, kaasneb üldjuhul samade summade tagasimaksmise kohustus (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 62, ning 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Bank M. (lepingu tühistamise tagajärjed), C-520/21, EU:C:2023:478, punkt 58).
- 17 Nimelt võib sellise tagasimaksmise kohustuse puudumine seada kahtluse alla heidutava mõju, mille direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 koostoimes sama direktiivi artikli 7 lõikega 1 soovib siduda müüja või teenuste osutaja poolt tarbijaga sõlmitud lepingus sisalduvate tingimuste ebaõigluse tuvastamisega (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 63, ning 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Bank M. (lepingu tühistamise tagajärjed), C-520/21, EU:C:2023:478, punkt 58).
- 18 Vastab tõele, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 kohustab liikmesriike sätestama, et ebaõiglased lepingutingimused ei ole „riigisisestes õigusaktides sätestatud tingimustel“ tarbijale siduvad (6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 57, ja 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 64).
- 19 Siiski ei saa riigisisese õigusega tarbijatele direktiiviga 93/13 tagatud kaitse piiritlemine muuta selle kaitse ulatust ja seega sisu ning seeläbi seada kahtluse alla nimetatud kaitse tõhususe tugevdamist ebaõiglaste tingimuste suhtes ühtsete õigusnormide vastuvõtmisega, mida on soovinud Euroopa Liidu seadusandja, nagu on märgitud direktiivi 93/13 kümnendas põhjenduses (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 65, ning 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Bank M. (lepingu tühistamise tagajärjed), C-520/21, EU:C:2023:478, punkt 60).
- 20 Järelikult, kuigi liikmesriikide ülesanne on oma riigisiseses õiguses kindlaks määrata kord, kuidas lepingus sisalduva tingimuse ebaõiglus tuvastatakse ja milles selle tuvastamise konkreetsed õiguslikud tagajärjed väljenduvad, ei mõjuta see seda, et niisugune tuvastamine peab võimaldama tarbija jaoks tagajärjena kaasa tuua selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles ta oleks olnud ilma ebaõiglase tingimusega, eelkõige nähes ette õiguse saada tagasi kasu, mille müüja või teenuste osutaja ebaõiglase tingimuse põhjal tarbija arvelt alusetult sai (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 66, ning 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Bank M. (lepingu tühistamise tagajärjed), C-520/21, EU:C:2023:478, punkt 61).

Esimene ja kolmas küsimus

- 21 Esimese ja kolmanda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 ning põhiõiguste harta artiklit 38 tuleb tõlgendada nii, et nende sätetega vastuolus see, kui niisuguse nõude aegumistähtaeg – mis puudutab selliste kulude hüvitamist, mille tarbija on müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingu allkirjastamise ajal tasunud lepingu tingimuse alusel, mille ebaõiglus on pärast kulude tasumist jõustunud kohtuotsusega tuvastatud – hakkab kulgema kulude tasumise kuupäeval või igal juhul enne, kui nimetatud kohtuotsusega tuvastatakse lepingutingimuse tühisus.

- 22 Tuleb meelde tuletada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb juhul, kui selles valdkonnas puuduvad liidu erinormid, iga liikmesriigi õiguskorras menetlusautonoomia põhimõttest tulenevalt kehtestada menetlusnormid nende kohtuasjade läbivaatamiseks, mille eesmärk on tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse, kuid seda siiski tingimusel, et need ei oleks vähem soodsad kui riigisisese õiguse kohaldamisalasse kuuluvaid sarnaseid olukordi reguleerivad normid (võrdväarsuse põhimõte) ega muudaks liidu õigusega antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte) (22. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 23 Mis puudutab tõhususe põhimõtet, mis ainsana on käesolevas menetluses kõne all, siis tuleb märkida, et iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas mingi riigisisene menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb analüüsida, võttes arvesse selle sätte kohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja eripära erinevates liikmesriigi ametiasutustes. Seda silmas pidades tuleb vajaduse korral võtta arvesse selliseid liikmesriigi õigussüsteemi aluseks olevaid põhimõtteid nagu kaitseõiguste tagamine, õiguskindluse põhimõte ja menetluse nõuetekohane kulgemine (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 24 Lisaks on Euroopa Kohus täpsustanud, et liikmesriikide kohustus tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste tõhusus tähendab eelkõige direktiivist 93/13 tulenevate õiguste puhul tõhusa kohtuliku kaitse nõuet, mis on sätestatud ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 ja mis kehtib muu hulgas sellistele õigustele tuginevate hagide suhtes kohaldatavate menetlusnormide kindlaksmääramisel (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 25 Mis puudutab põhikohtuasjas kõne all oleva aegumistähtaja tunnuste analüüsimist, siis on Euroopa Kohus täpsustanud, et see analüüs peab puudutama asjaomase tähtaja kestust ja selle kohaldamise korda, sealhulgas sündmust, mille toimumisest see tähtaeg hakkab kulgema (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 26 Kuigi Euroopa Kohus on otsustanud, et tarbija nõudele tuvastada, et tema ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud lepingus sisalduv tingimus on ebaõiglane, ei saa kohaldada mingit aegumistähtaega (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika), on ta täpsustanud, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ning artikli 7 lõikega 1 ei ole vastuolus riigisisene õigusnorm, millega on kehtestatud aegumistähtaeg tarbija sellisele nõudele, milles ta tugineb niisuguse asjaolu tuvastamise korral tagasimaksmise kohustusele, tingimusel, et on järgitud võrdväarsuse põhimõtet ja tõhususe põhimõtet (vt selle kohta 10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 39 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Seega tuleb järeldada, et tuginemine aegumistähtajale eesmärgiga esitada vastuväide tagastamisnõuetele, mille tarbijad on esitanud direktiivist 93/13 tulenevate õiguste kaitseks, ei ole iseenesest tõhususe põhimõttega vastuolus, kui selle kohaldamine ei muuda nimetatud direktiiviga antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks (10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 28 Tuleb siiski arvesse võtta, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja tal on vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja varem välja töötatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu. Samamoodi tuleb meeles pidada, et tarbijad ei pruugi olla teadlikud hüpoteeklaenulepingus sisalduva tingimuse ebaõiglasest laadist või oma direktiivist 93/13 tulenevate õiguste ulatusest (vt selle kohta 10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Sellega seoses on Euroopa Kohus otsustanud, et viieaastase aegumistähtaja kohaldamine selliselt, et tähtaeg hakkab kulgema selle lepingu allkirjastamisest, tähendaks seda, et tarbija võib nõuda ebaõiglaselt tunnustatud lepingutingimuse täitmiseks tehtud maksete tagastamist üksnes kindlaks määratud tähtpäeval esimese viie aasta jooksul pärast lepingu allkirjastamist, sõltumata sellest, kas ta teadis või võis mõistlikult teada, et see tingimus on ebaõiglane, muudaks see tarbijale direktiiviga 93/13 antud õiguste kasutamise ülemäära raskeks ja rikuks seega tõhususe põhimõtet koosmõjus õiguskindluse põhimõttega (vt selle kohta 16. juuli 2020. aasta kohtuotsus Caixabank ja Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, punkt 91; vt analoogia alusel ka 22. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 63).
- 30 Seega nähtub käesoleval juhul eelotsusetaotlusest, et arvestades asjaolu, et kulusid käsitlev tingimus tekitab õiguslikke tagajärgi lepingu sõlmimise hetkel, mis vastab nende kulude tasumise ajale, tooks kulude tagastamise nõude aegumistähtaja alguse kindlaksmääramine nii, et see hakkas kulgema lepingu sõlmimise ja kulude tasumise hetkel, kaasa selle, et põhikohtuasja hagejate poolt tagastamismõude esitamise kuupäeval oleks niisugune nõue juba aegunud, sõltumata asjaolust, kas tarbijad olid või vähemalt võisid mõistlikult olla kulusid käsitleva lepingutingimuse ebaõiglasest teadlikud.
- 31 Käesoleva kohtuotsuse punktides 28 ja 29 meelde tuletatud kohtupraktikat arvestades tuleb asuda seisukohale, et aegumistähtaja alguskuupäevaks ei saa olla ebaõiglast tingimust sisaldava lepingu sõlmimise ja asjaomaste kulude tasumise kuupäev kui selline.
- 32 Seevastu sellistel asjaoludel – nagu põhikohtuasjas tarbijal sel kuupäeval, mil jõustus otsus, millega tuvastati asjaomase lepingutingimuse ebaõiglus ja tunnustati see tingimus sel põhjusel tühiseks – oli kindlalt teada, et see tingimus on ebaõiglane. Seega on tarbijal alates sellest kuupäevast põhimõtteliselt võimalik tõhusalt tugineda õigustele, mis on talle direktiiviga 93/13 antud, ning järelikult võib hakata kulgema tagastamismõude aegumistähtaeg, mille peamine eesmärk on taastada tarbija õiguslik ja faktiline olukord, milles ta oleks olnud nimetatud tingimuse puudumisel, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 15 ja 20.
- 33 Nimelt on osutatud hetkel seetõttu, et tegemist on jõustunud kohtuotsusega, mille adressaat on asjaomane tarbija, sellel tarbijal võimalik teada saada, et kõnealune lepingutingimus on ebaõiglane, ja hinnata ise, kas on liikmesriigi õiguses ette nähtud tähtaja jooksul otstarbekas esitada selle lepingutingimuse alusel makstud summade tagastamise nõue.
- 34 Seega on aegumistähtaeg, mis hakkab kulgema kuupäeval, mil jõustub lepingutingimuse ebaõiglast laadi tuvastav otsus ja millega see sel põhjusel tühistatakse, tõhususe põhimõttega kooskõlas, sest tarbijal on olnud võimalus oma õigustest teada saada enne, kui see tähtaeg hakkab kulgema või möödub (vt selle kohta 10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 35 Siiski tuleb täpsustada, et kuigi direktiiviga 93/13 on vastuolus – nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 29 viidatud kohtupraktikast – see, kui asjaomase tarbija poolt ebaõiglase lepingutingimuse alusel tasutud summade tagastamise nõude aegumistähtaeg hakkab kulgema sõltumata sellest, kas tarbija teadis või oleks mõistlikult pidanud teadma, et see tingimus on ebaõiglane, ei ole selle direktiiviga vastuolus see, kui müüjal või teenuste osutajal on võimalus tõendada, et tarbija oli või võis mõistlikult olla teadlik sellest asjaolust enne, kui tehakse otsus, millega tuvastatakse selle tingimuse tühisus.
- 36 Seetõttu ei ole vaja tõlgendada harta artiklit 38, et teha kindlaks, kas küsimuse all olev liikmesriigi praktika on selles sätestatud põhiõigustega vastuolus.
- 37 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele ja kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui niisuguse nõude aegumistähtaeg – mis puudutab selliste kulude hüvitamist, mille tarbija on müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingu allkirjastamise ajal tasunud lepingu tingimuse alusel, mille ebaõiglus on pärast kulude tasumist jõustunud kohtuotsusega tuvastatud – hakkab kulgema kulude tasumise kuupäeval sõltumata sellest, kas tarbija teadis või võis kulude tasumisel mõistlikult teada, et see tingimus on ebaõiglane, või enne, kui tehakse otsus, millega tuvastatakse selle tingimuse tühisus.

Teine küsimus

- 38 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui niisuguse nõude aegumistähtaeg – mis puudutab selliste kulude hüvitamist, mille tarbija on tasunud müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingu tingimuse alusel, mille ebaõiglus on jõustunud kohtuotsusega tuvastatud – hakkab kulgema kuupäeval, mil liikmesriigi kõrgeim kohus tegi eraldi kohtuasjas varasema otsuse, millega tunnistati vastava lepingu sellele tingimusele vastav tüüptingimus ebaõiglaseks.
- 39 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 15 ja 20 meelde tuletatud kohtupraktikast, on direktiivi 93/13 eesmärk võimaldada taastada õiguslik ja faktiline olukord, milles tarbija oleks olnud ebaõiglase tingimuse puudumisel, eelkõige andes õiguse saada tagasi kasu, mille müüja või teenuste osutaja on ebaõiglase tingimuse alusel tema kahjuks alusetult saanud.
- 40 Kui määrata ebaõiglase lepingutingimuse alusel tarbija poolt makstud kulude tagastamise nõude aegumistähtaja alguseks kuupäev, mil riigisisene kõrgeim kohus tegi otsuse, millega tunnistas kõnealusele lepingutingimusele vastava tüüptingimuse ebaõiglaseks, võimaldaks see paljudel juhtudel müüjal või teenuste osutajal jätta ebaõiglase tingimuse alusel alusetult saadud summad tarbija kahjuks alles, mis aga oleks vastuolus käesoleva kohtuotsuse punktis 29 meelde tuletatud kohtupraktikast tuleneva nõudega, mille kohaselt ei saa selle tähtaja kulgema hakkamise lähtepunkti kindlaks määrata sõltumata sellest, kas tarbija teadis või võis mõistlikult teada, et see tingimus on ebaõiglane, mis annab õiguse tagastamisele, ilma et müüjale või teenuste osutajale pandaks tarbija suhtes hoolsuskohustust ja teavitamiskohustust, suurendades nii tarbija nõrgemat positsiooni, mida direktiiviga 93/13 soovitakse leevendada.
- 41 Lisaks, kuna müüjal või teenuste osutajal ei ole sellist teavitamiskohustust, ei saa eeldada, et tarbija võis mõistlikult olla teadlik asjaolust, et tema lepingus sisalduv tingimus on oma ulatuselt samaväärne riigisisese kõrgeima kohtu poolt ebaõiglaseks tunnistatud tüüptingimusega.

- 42 Kuigi liikmesriigi kõrgeima kohtu kohtupraktika võib võimaldada tarbijal saada teada tema ja müüja või teenuste osutaja vahelisse lepingusse lisatud tüüptingimuse ebaõiglustest, kui see on piisavalt avalikustatud, ei saa siiski eeldada, et tarbija, keda direktiiv 93/13 püüab kaitsta, arvestades tema nõrgemat positsiooni müüja või teenuste osutaja suhtes, võtab meetmeid, mis eeldavad õigusosalast uurimistööd (vt selle kohta 13. juuli 2023. aasta kohtuotsus Banco Santander (osutus ametlikule indeksile), C-265/22, EU:C:2023:578, punkt 60).
- 43 Lisaks tuleb sellega seoses rõhutada, et selline riigisisene kohtupraktika ei ole tingimata selline, mis võimaldaks *ipso facto* tunnistada ebaõiglaseks kõik seda liiki tingimused, mis sisalduvad kõigis müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahelistes lepingutes selle liikmesriigi õiguskorras. Kui liikmesriigi kõrgeim kohus on tüüptingimuse ebaõiglaseks tunnistanud, tuleb üldjuhul igal üksikjuhul kindlaks teha, mil määral on konkreetsetes lepingus sisalduv tingimus selle tüüptingimusega samaväärne ja selline tingimus tuleb samamoodi nagu viimati nimetatud tüüptingimus ebaõiglaseks tunnistada.
- 44 Nimelt tuleb direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 ja artikli 4 lõike 1 alusel müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu tingimuse võimaliku ebaõiglase laadi analüüs – mille käigus tuleb kindlaks teha, kas see tekitab lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel olulise tasakaalustamatuse tarbija kahjuks – viia läbi, võttes eelkõige arvesse kõiki selle lepingu sõlmimisega seotud asjaolusid. Selline üksikjuhtumipõhine analüüsimine on seda olulisem, et tingimuse ebaõiglane laad võib tuleneda selle läbipaistmatuselt. Seega ei saa konkreetse lepingutingimuse ebaõiglast laadi üldjuhul eeldada, kuna selline kvalifikatsioon sõltub tõenäoliselt iga lepingu sõlmimise konkreetsetest asjaoludest ja eelkõige konkreetsest teabest, mille iga müüja või teenuste osutaja igale tarbijale esitab.
- 45 Nendest kaalutlustest tuleneb, et mõistlikult tähelepanelikult ja arukalt keskmiselt tarbijalt ei saa nõuda, et ta hoiaks ennast korrapäraselt ja omal algatusel kursis nii liikmesriigi kõrgeima kohtu otsustega, mis käsitlevad sama laadi lepingutes sisalduvaid tüüptingimusi nagu need, mille ta võis müüja või teenuste osutajaga sõlmida, kui ka seda, et ta teeks riigi kõrgeima kohtu otsuse alusel kindlaks, kas konkreetsetesse lepingusse lisatud tingimus on ebaõiglane.
- 46 Lisaks oleks vastuolus direktiiviga 93/13, kui müüjal või teenuste osutajal oleks lubatud saada kasu oma passiivsusest selle riigisisese kõrgeima kohtu poolt tuvastatud õigusvastasuse suhtes. Sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas on pangandusametuse tegutseval müüjal või teenuste osutajal üldjuhul olemas sellele valdkonnale spetsialiseerunud õigustalitus, kes koostab kõnealuses kohtuasjas käsitletava lepingu ja on võimeline jälgima kõnealuse kohtupraktika arengut ja tegema sellest järeldusi vastava pangandusametuse poolt juba sõlmitud lepingute kohta. Sellisel pangandusametusel on üldjuhul olemas ka klienditeenindusosakond, millel on kogu vajalik teave, et võtta asjaomaste klientidega hõlpsasti ühendust.
- 47 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nende sätetega on vastuolus see, kui niisuguse nõude aegumistähtaeg – mis puudutab selliste kulude hüvitamist, mille tarbija on tasunud müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingu tingimuse alusel, mille ebaõiglus on jõustunud kohtuotsusega tuvastatud – hakkab kulgema kuupäeval, mil liikmesriigi kõrgeim kohus tegi eraldi kohtuasjas varasema otsuse, millega tunnistati vastava lepingu sellele tingimusele vastav tüüptingimus ebaõiglaseks.

Kohtukulud

- 48 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheksas koda) otsustab:

- 1. Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 koostoimes tõhususe põhimõttega**

tuleb tõlgendada nii, et

nendega on vastuolus see, kui niisuguse nõude aegumistähtaeg – mis puudutab selliste kulude hüvitamist, mille tarbija on müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingu allkirjastamise ajal tasunud lepingu tingimuse alusel, mille ebaõiglus on pärast kulude tasumist jõustunud kohtuotsusega tuvastatud – hakkab kulgema kulude tasumise kuupäeval sõltumata sellest, kas tarbija teadis või võis kulude tasumisel mõistlikult teada, et see tingimus on ebaõiglane, või enne, kui tehakse otsus, millega tuvastatakse selle tingimuse tühisus.

- 2. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1**

tuleb tõlgendada nii, et

nendega on vastuolus see, kui niisuguse nõude aegumistähtaeg – mis puudutab selliste kulude hüvitamist, mille tarbija on tasunud müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingu tingimuse alusel, mille ebaõiglus on jõustunud kohtuotsusega tuvastatud – hakkab kulgema kuupäeval, mil liikmesriigi kõrgeim kohus tegi eraldi kohtuasjas varasema otsuse, millega tunnustati vastava lepingu sellele tingimusele vastav tüüptingimus ebaõiglaseks.

Allkirjad